

FARKINDALIK

DURAĞI

İdil Rehberlik Ve Araştırma Merkezi

DURAKTA BİZİ NELER BEKLİYOR?

**ÇOKLU KİŞİLİK
BOZUKLUĞU**

3

OKUL FOBİSİ

11

**ERKEN ÇOCUKLUKTA
MÜDAHALE**

17

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU
(OSB) OLAN ÇOCUKLARDA SOSYAL
BECERİ ÖĞRETİMİ YÖNTEMLERİ**

21

ÇOKLU KİŞİLİK BOZUKLUĞU

SERCAN YAR

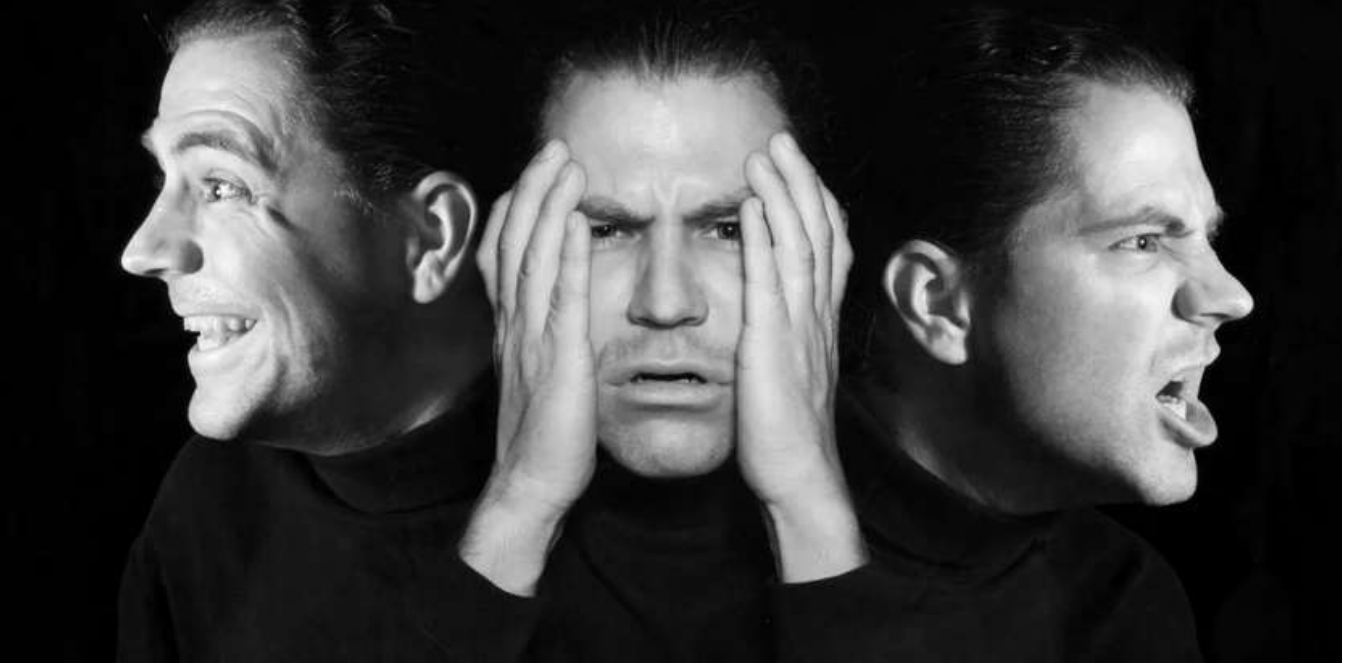

Dissosyatif kişilik bozukluğu olarak da isimlendirilen çoklu kişilik bozukluğu, kişinin birden fazla kişiliğe(alter kimliklere) sahip olduğu, bu kişilikler arasında bilinç değişimleri yaşamasına neden olan psikolojik bir hastalıktır. Kişinin içinde hissettiği bu farklı kimlikler alter olarak isimlendirilir. Zihinsel bir problem olan çoklu kişilik bozukluğu kişinin hafızasında boşluklara neden olarak halüsinasyonlara neden olabilir. Bu durum gerçeklikle bağlantı kurmayı zorlaştırır.

Çoklu kişilik bozukluğu zamanla kişinin eylemlerinden kopmaya hissine neden olarak duyarsızlığı ortaya çıkarır. Kişinin kendi ile ilgili bilgileri hatırlamasında sorun yaşamasına sebep olur.

DSM-5 Tanı Kriterleri: Çoklu Kişilik Bozukluğu

Çoklu Kimlik Bozukluğu, DSM-5'te şu şekilde tanımlanır:

“Bireyin iki ya da daha fazla farklı kimlik ya da kişilik durumuna sahip olması, bu kimliklerin zaman zaman bireyin davranışlarını kontrol etmesi ve bu süreçlerde olağan unutkanlıkla açıklanamayan bellek boşluklarının (amnezi) yaşanmasıdır.

1. İki veya daha fazla farklı kimlik ya da kişilik durumu (her biri çevreyi ve kendini algılama, düşünme ve ilişki kurma biçimlerinde belirgin değişikliklerle tanımlanır).
2. Bu kimlikler tekrarlayan bir şekilde bireyin davranışlarını kontrol eder.
3. Günlük olayları, önemli kişisel bilgileri ve/veya travmatik olayları hatırlamada tekrarlayan hafıza kaybı olur. Bu unutkanlıklar sıradan unutkanlıkla açıklanamaz.
4. Semptomlar klinik olarak belirgin sıkıntıya veya sosyal, mesleki ya da diğer önemli işlevsellik alanlarında bozulmaya neden olur.
5. Kültürel ya da dini bir uygulamanın parçası olarak görülmez.
6. Maddenin (örn. alkol, uyuşturucu) ya da başka bir sağlık durumunun doğrudan etkisiyle ortaya çıkmaz.

Klinik Gözlemlere Göre Alt Kimlik Tipleri (ÇKB'deki alter'ler)

Çoklu Kimlik Bozukluğu yaşayan bireylerde ortaya çıkan alt kimlikler (alter'lar), kişinin yaşadığı travmalarla başa çıkmak için bilinçdışı olarak gelişen parçalardır. Bu alter'lar, bireyin kişilik yapısının farklı yönlerini temsil eder ve genellikle farklı işlevleri, yaşları, cinsiyetleri, tutumları ve bilgi seviyeleri olabilir.

Aşağıda klinik gözlemlere göre en sık rastlanan alter türlerini detaylı olarak bulunmaktadır.

1. Çocuk Alter

- Yaş: 0–12 yaş arası çocuk gibi davranır.
- Kişilik: Masum, korkmuş, oyun oynamayı sever, çocukça konuşabilir.
- Travma bağlantısı: Genellikle çocuklukta yaşanan istismar/ihmal döneminde "kapanmış" bir parçadır.
- İşlev: Travmayı taşıyan ya da duyguları bastıran ana benliğe aktarmaz; dış dünyadan kaçış sağlar.

2. Koruyucu Alter

- Kişilik: Sert, ciddi, güvenlik odaklı; çoğu zaman duygusuz görünür.
- Rol: Ana kimliği korur, tehdit hissettiğinde kontrolü ele alabilir.
- İşlev: Fiziksel veya duygusal tehdit algılandığında ortaya çıkar; terapi ortamında da tetiklenebilir.
- Not: Bazen "içsel yönetici" gibi bir rolü de olabilir; diğer alter'ları organize eder

3. Saldırgan / Suçlayıcı Alter

- Kişilik: Sinirli, alaycı, yıkıcı, bazen kendine ya da başkalarına zarar verme eğiliminde.
- İşlev: Travmanın içselleştirilmiş suçlayıcı sesi olabilir (örneğin, "Senin suçun").
- Risk: Kendine zarar verme veya intihar girişimleri bu alter aracılığıyla olabilir.
- Terapi içeriği: Genellikle en zor çalışılan alter'lardandır, ama altında bastırılmış acı ve korunma amacı olabilir.

4. Karşı Cins Alter (Cross-Gender)

- Özellik: Bireyin biyolojik cinsiyetinden farklı bir cinsiyete sahip olabilir (örneğin kadın bedende erkek alter).
- Sebep: Cinsiyetle ilgili travmalara tepki, cinsel istismar geçmişi veya güç/dengesizlik temalı olaylarla ilişkili olabilir.

Klinik Gözlemlere Göre Alt Kimlik Tipleri (ÇKB'deki alter'ler)

5. Gözlemci Alter

- Kişilik: Olan biteni izler ama nadiren kontrolü ele alır.
- İşlev: Sistem içi dengeyi gözler, diğer alter'lar hakkında bilgi sahibidir.
- Terapi kullanımı: Terapistle içeriden bilgi aktarabilir; sistemin işleyişini anlamada yardımcı olur.

6. İşlevsel Alter

- Özellik: Günlük hayatı sürdüren alter'lardır (örneğin işe giden, ders çalışan vb.).
- İşlev: Toplumla uyumlu hareket eder, genellikle "ana kişilik" zannedilir.
- Zorluk: Bazen diğer alter'lardan habersizdir ve geçişleri açıklayamaz.

7. Sessiz veya Bastırılmış Alter

- Kişilik: Konuşmaz veya iletişime geçmez; terapide nadiren ortaya çıkar.
- İşlev: Aşırı travmatik anıları veya duyguları barındırabilir.
- Terapi süreci: Çalışılması zordur ama içsel sistemde kritik bir role sahip olabilir.

Ek Notlar

- Her bireyde bu alter türlerinin hepsi bulunmaz.
- Bazı alter'lar insan dışı (hayvan, nesne, tanrı figürü vb.) olabilir.
- Alter'lar bazen birbirlerinden haberdar olmayabilir ya da birbirine düşman olabilir.
- DKB'li bireylerde "içsel dünya (inner world)" ya da "sistem" denilen bir yapı olabilir ve alter'lar bu iç dünyada bir arada yaşar.

Çoklu Kişilik Bozukluğu Alt Türleri

1-Dissosiyatif amnezi

En sık rastlanan dissosiyatif bozukluktur. Genellikle stresli ve travmatik olaylara eşlik eder. Aşırı psikososyal vakalardan sonra geliştiğinde bu tanıyı koymak doğru olur. Çünkü bu tür hafıza kayıpları beyinde oluşan organik bozukluklardan da kaynaklanır. Başlıca belirtileri; belirli bir olayın hatırlanamaması, kişinin tüm yaşamını hatırlayamaması veya belirli bir zaman aralığını hatırlayamaması ya da her şeyi unutması olarak bilinir.

2-Dissosiyatif füğ

Amnezinin bir türü de sayılabilir. Oldukça nadir görülen bir durumdur. Kişinin geçmişini ve adı veya ailesi gibi önemli kimlik bilgilerini unutup, evinden ya da alışageldiği ortamdan ayrılmasıdır. Kısmen ya da tamamen yeni bir kimliğe bürünür. Çoğunlukla saatler veya günler sürer. İyileşme genelde kendiliğinde olur. İyileşme sonrasında kişi füğ başlangıcı zamanı hatırlayabilir, ancak füğ esnasında yaptıklarını hatırlamaz.

3-Depersonalizasyon bozukluğu

Kişinin kendi gerçeklik duygusundan ya da bedeninden ayrıldığı hissini olduğu ya da sanki bunları dışarıdan bir gözlemci gibi izlediği hissini yaşadığı, sürekli veya yineleyen yaşantıların olduğu bir bozukluktur. Bu yaşantısı sırasında kişinin gerçeği değerlendirmesi bozulmaz.

4-Derealizasyon

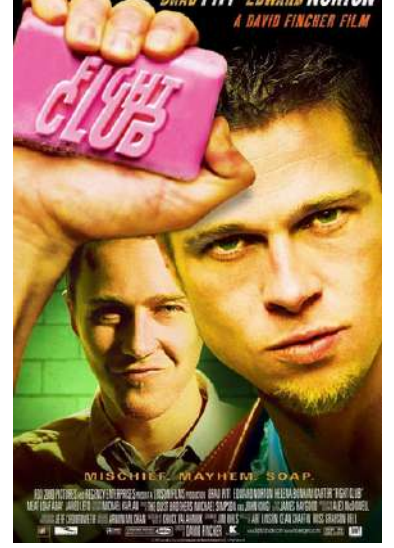
Bireyin çevresini gerçek dışı veya yabancı algıladığı bir durumdur ve genellikle stres, anksiyete veya travma sonrası ortaya çıkar. Belirtileri arasında çevrenin sis perdesi arkasından algılanması, zaman ve mekân hissini bozulması bulunur. Psikolojik (travma, depresyon) ve biyolojik (kimyasal dengesizlik, uyku bozukluğu) faktörlerden kaynaklanabilir. Tanı için psikiyatrik değerlendirme ve gerekirse nörolojik testler yapılır. Tedavi yöntemleri psikoterapi, ilaç tedavisi ve yaşam tarzı değişikliklerini içerir. Başa çıkmak için nefes egzersizleri, fiziksel aktiviteler, stres yönetimi ve profesyonel yardım önemlidir. Derealizasyon, kontrol altına alınabilir ve semptomlar hafifletilebilir.

Çoklu Kişilik Bozukluğu Konusu Odaklı Filmler

1. Fight Club

Brad Pitt'in başrolünde oynadığı bu kült filmde en beğenilen psikolojik filmler arasında yer alıyor. Filmin konusuna gelecek olursak; sıradan ve monoton yaşamından bıkmış genç bir uykusuz ofis çalışanı (Edward Norton), ilginç bir adam olan Tyler Durden (Brad Pitt) ile tanışır. Tyler onu yaşam biçimini sorgulamaya yönlendirecek ve kendini hırpalamanın mantıklı olduğuna ikna edecektir. İkili hayatlarını değiştirecek bir dövüş kulübü açmaya karar verirler

2. Beyza'nın Kadınları

Mustafa Altıoklar'ın yönettiği başrollerinde ise Demet Evgar, Tamer Karadağlı ve Levent Üzümcü'nün başrollerinde oynadığı bu filmde ise seri cinayetlerin ardından vakaları araştıran bir polis memurunu ve onun bilinç kayıplarıyla baş etmeye çalışan Beyza isimli eşi konu ediniliyor. Beyza'nın kadınları da en başarılı çoklu kişilik bozukluğu filmleri arasında yer alıyor.

3. Split

James McAvoy'ın başrolünde oynadığı bu film ise, çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip genç adam Kevin'in 23 ayrı alt kişiliğini konu ediniyor. Bu alt kişiliklerden en baskını olanı ise bir gün 3 genç kızı kaçırıyor. Ancak kendi alt kimlikleri kendi aralarında çatışmaya girince Kevin için işler oldukça karmaşık bir hal alıyor.

Çoklu Kişilik Bozukluğu Konusu Odaklı Filmler

4. Black Swan

Black Swan filmi, başkarakter Nina'nın bir bale gösterisinde baş dansçı olmak için bale akademisinde verdiği gayreti konu edinmektedir. Filmde Nina'nın baş dansçı olmak için verdiği mücadele gösterilirken buna bağlı olarak ortaya çıkan ve film boyunca artarak devam eden psikolojik sıkıntılar da verilmektedir.

5. Zindan Adası

Leonardo Di Caprio'nun Oscar yolculuğundan bir kez daha boş döndüğü film olan Shutter Island'ın yönetmen koltuğunda Martin Scorsese'i görüyoruz. Denis Lehane'nin ünlü bir romanında sinemaya uyarlanan film, iki polis memurunun, tehlikeli bir akıl hastasının ortadan kaybolması üzerine Shutter Island'daki Ashecliffe Hastanesi'ne olan yolculuğunu konu almaktadır.

6. The Jacket

Körfez Savaşı'nda kafasına ağır bir darbe almış Jack Starks adlı askerle giriş yapan The Jacket, Adrien Brody'nin birinci sınıf oyunculuğunu her dakika görebileceğimiz türden bir filmidir. Herkesin farklı anlamlar çıkartabileceği bu filmde, psikoloji ile ilgilenenlerin tek bir anlam çıkaracağı aşikardır.

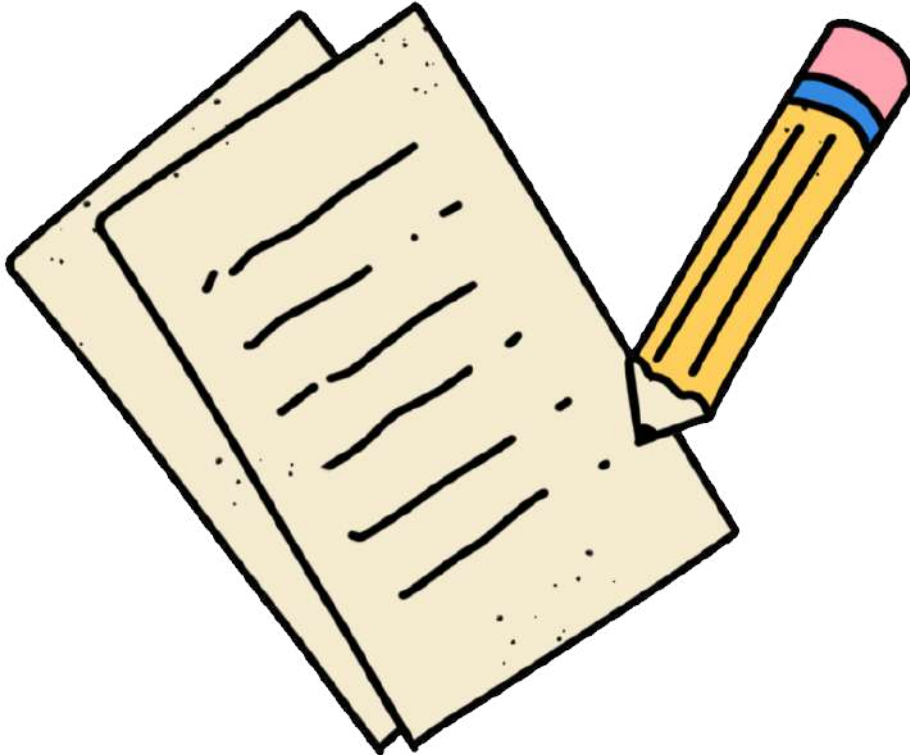
KAYNAKÇA

Wikipedia. (2025). Dissociative Identity Disorder. (DSM-5-TR kriterleri ve tanı zorlukları hakkında güncel bilgi)

Tamam, L., Özpoyraz, N., & Ünal, M. (1996). Çoğul kişilik bozukluğu (Dissosiyatif kimlik bozukluğu): Bir gözden geçirme. 3P Dergisi, 4(1).

Yunus Aygün. (16 Nisan 2020). Çoklu Kişilik Bozukluğunu Odak Noktasına Alan 17 Etkileyici Film. ListeList.

Mitra, P., & Jain, A. (2023, May 16). Dissociative Identity Disorder. In StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2025 Jan-. Erişim adresi <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK568768/> NCB!

OKUL FOBİSİ

MUSTAFA DUMAN

Okul Fobisi Nedir?

Okul fobisi, çocuğun okula gitme fikrine karşı yoğun korku ve kaygı hissetmesiyle ortaya çıkan psikolojik bir durumdur. Genellikle okul çağına yeni başlayan çocuklarda görülür ancak ergenlik döneminde de ortaya çıkabilir. Bu durum, çocuğun akademik, sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyebilir. Okul korkusu veya okul fobisi olan çocuklar genellikle evde kalmayı ve okula gitmemeyi tercih etmektedir. Okula gitmek zorunda kaldıklarında kaygı yaşamakta, bu kaygı ve stres sebebiyle karın ağrısı, mide bulantısı gibi çeşitli bedensel tepkiler göstermektedir. Ayrıca okul korkusu yaşayan çocuklarda okula gittiği günlerde ağlama nöbeti, öfke krizi gibi davranışsal problemlerin ortaya çıktığı da gözlemlenmektedir.

OKUL FOBİSİNİN BELİRTİLERİ

A. Fiziksel Belirtiler

- Karın ağrısı (en sık görülen belirtidir)
- Mide bulantısı veya kusma
- Baş ağrısı
- İştahsızlık
- Yorgunluk veya halsizlik hissi
- Terleme
- Çarpıntı (kalp atışının hızlanması)
- Titreme
- Baş dönmesi
- Ani ishal ya da tuvalete gitme ihtiyacı

B. DUYGUSAL BELİRTİLER

- Yoğun kaygı ve panik hali
- Ayrılma korkusu (özellikle anneye karşı)
- Kendini güvensiz hissetme
- Utangaçlık, içe kapanma
- Ağlama nöbetleri
- Endişe dolu düşünceler (örneğin: “Ya okulda başıma bir şey gelirse?”, “Ya annem beni almaya gelmezse?”)
- Gece kabusları veya uyku bozuklukları
- Sürekli kötü bir şey olacaktıymış hissi

OKUL FOBİSİNİN BELİRTİLERİ

C. DAVRANIŞSAL BELİRTİLER

- Okula gitmeyi reddetme
- Sürekli okuldan kaçınma yolları arama
- Sabah uyanmak istememe
- Ödev yapmaktan kaçınma
- Kıyafet giymekte ya da çanta hazırlamakta direnç
- Aşırı sinirlenme veya öfke patlamaları
- Yalvarma: “Ne olur bugün gitmeyeyim.” gibi cümleler kurma
- Okul servisine binmemek için saklanma veya direnme

D. SOSYAL BELİRTİLER

- Arkadaşlarıyla oyun oynamak istememe
- Kalabalık ortamlardan kaçınma
- Yalnız kalmayı tercih etme
- Dışlanmış hissetme veya gerçekten dışlanma
- Sınıf içi pasiflik, derse katılmama

EK OLARAK DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN DURUMLAR:

- Tekrarlayan devamsızlık: Çocuğun sık sık okula gitmemesi ya da yarıda dönmesi
- Belirtilerin sürekliliği: Haftalarca devam eden kaygı hali
- Akademik başarının düşmesi
- Evde sorun yokken sadece okul zamanlarında sorun yaşanması

OKUL FOBİSİ KONUSUNDA VELİLERE ÖNERİLER

1. Çocuğun Korkusunu Küçümsemeyin

“Abartıyorsun.”, “Bunda korkacak ne var?” gibi cümleler empati eksikliği hissettirir. Onun korkusunu gerçek ve önemli kabul edin. Duygularını ifade etmesine izin verin.

2. Anlayışlı, Sabırlı ve Sakin Olun

Çocuğunuz endişeliyken siz de panik yaparsanız, bu onun korkusunu artırır. Sakin kalmanız, onun duygusal güvenliğini sağlar. Model olun.

3. Ayrılma Anlarını Uzatmayın

Okula bırakırken uzun vedalaşmalar, çocuğun ayrılığı zorlaştırmasına neden olabilir. Kısa, net ve güven veren cümlelerle vedalaşın:

“Seni çok seviyorum, okuldan çıkınca seni alacağım.”

4. Rutin Oluşturun

Her gün aynı saatte uyanmak, kahvaltı yapmak ve okula gitmek çocuğun kaygısını azaltır. Düzenli bir rutin, çocuğun kontrol hissini artırır.

5.Çözüm İçin Onunla Birlikte Düşünün

“Sence neden okula gitmek istemiyorsun?”, “Orada seni en çok ne rahatsız ediyor?” gibi sorularla çocuğun kendini ifade etmesini teşvik edin.

Onu sadece dinlemek bile kendisini daha güvende hissettirir.

6. Gerektiğinde Profesyonel Destek Alın

Eğer belirtiler 2 haftadan uzun sürerse bir çocuk psikoloğu veya pedagoğdan destek alın. Rehberlik servisiyle iş birliği yaparak çözüm sürecine okulu da dahil edin.

VELİ BÜLTENİ

Okul Rehberlik Servisi

Değerli Velilerimiz,

Çocuğunuzun okula başlaması hem onun hem de sizler için önemli bir dönüm noktasıdır. Bu süreç, çocuğunuzun sosyal, duygusal ve akademik gelişiminde yeni bir adım olmasının yanı sıra aile yaşamınızda da farklı bir düzenin başlamasını sağlar.

Okula başlama sürecinde çocukların kaygı, merak, heyecan ve uyum güçlüğü yaşaması olağandır. Bu noktada ebeveynlerin tutumu büyük önem taşır.

Okula Başlama Sürecinde Öneriler

Olumlu Tutum Sergileyin

- Okul ve öğretmen hakkında olumlu ifadeler kullanın.
- Çocuğunuzun okulda yaşayacağı deneyimlere karşı güven verici olun.

Vedalaşmayı Kısa Tutun

- Sabah vedalaşmalarınızı uzatmayın.
- "Ben buradayım, okul bitince seni alacağım." diyerek güven verin.

Duygularını Kabul Edin

- "Ağlama!" yerine "Üzgün olduğunu anlıyorum." gibi empati kuran cümleler kurun.
- Çocuğunuzun duygularını küçümsemeyin.

Rutinleri Oturtun

- Düzenli uyku ve beslenme alışkanlıkları kazandırın.
- Okul için gerekli hazırlıkları birlikte yaparak sorumluluk duygusunu destekleyin.

SLEEP

İş Birliği Yapın

- Çocuğunuzun öğretmeniyle iletişim hâlinde olun.
- Rehberlik Servisi'nden destek almaktan çekinmeyin.

Unutmayınız!

Her çocuğun uyum süreci farklıdır. Bazı çocuklar kısa sürede alışırken, bazıları zamana ihtiyaç duyabilir. Bu süreçte sabırlı, anlayışlı ve kararlı olmak çocuğunuzun güvenini artıracaktır.

Okul Rehberlik Servisi

KAYNAKÇA

Çakmak, S., Aydın, R., & Yılmaz, A. (2015). Okul fobisi ve yönetimi: Bir gözden geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(4), 400–410.

Özyürek, M. (2001). Çocuklarda davranış bozuklukları ve müdahale yolları. Nobel Yayıncılık.

Wikipedia. (2025, 15 Şubat). School refusal. In Wikipedia. Erişim adresi: https://en.wikipedia.org/wiki/School_refusal

ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜDAHALE

Miray PALIT, Özel Eğitim Öğretmeni

Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF'e göre erken çocukluk, doğum öncesinden sekiz yaşına kadar olan dönemi kapsamaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde 0-36 aylık yetersizliği olan çocuklar için "erken çocukluk dönemi eğitimi" kavramı kullanılmaktadır. Bu hizmetlerin ailelerin çocuklarının eğitime katılım sağlayacakları şekilde kurumda veya evde yürütüleceği belirtilmektedir.

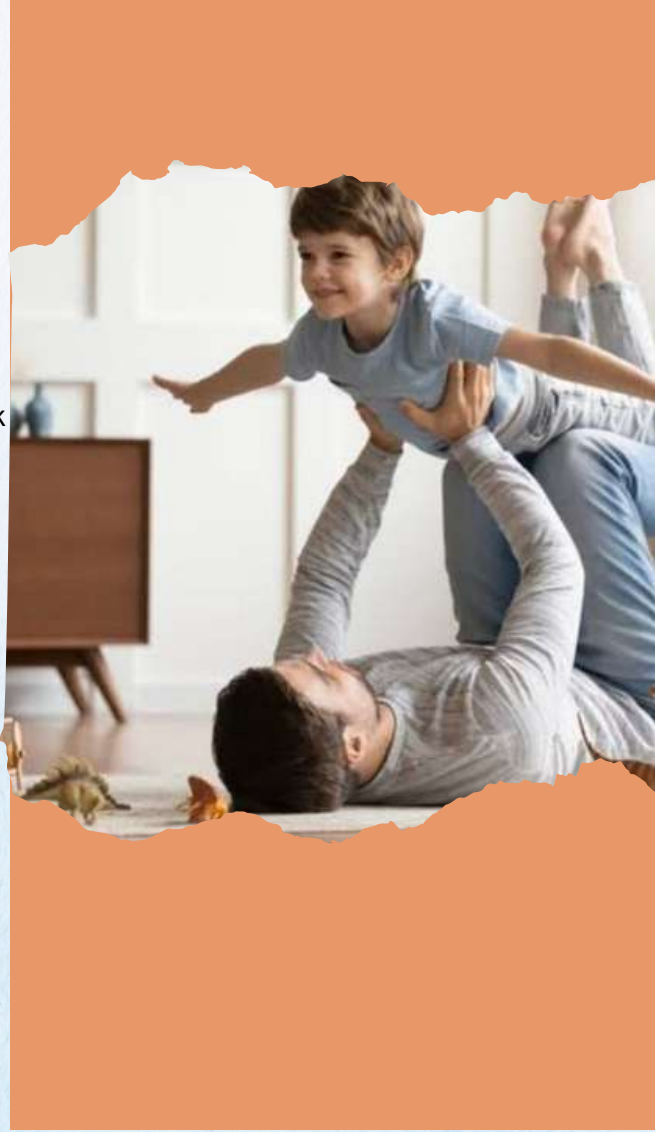
Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde 37-66 aylık çocukların ise "okul öncesi eğitim kurumlarından" hizmet alabileceği belirtilmektedir. Erken çocukluk döneminde edinilen deneyimler, bireyin yaşamı boyunca edindiği kazanımları etkilediği için 0 ile 8 yaş arasını içeren erken çocukluk, büyüme ve gelişimde ayrı bir öneme sahiptir.

Erken Çocuklukta Müdahale, çocukların gelişim alanlarını (bilişsel, fiziksel, dil ve sosyal ve duygusal) olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilecek etmenlerin belirlenmesi, önlenmesi ve erken tanısı amacıyla 0-6/8 yaş döneminde tipik gelişim gösteren, gelişimsel geriliği olan ya da gelişimsel olarak risk altında olan çocuklara ve onların ailelerine sunulan erken müdahale, bakım ve destek hizmetlerini kapsamaktadır.

Bu müdahaleler çocukların bireysel gelişimlerini ve dayanıklılıklarını geliştirmek, ailenin yeterliliklerini artırmak ve aileler ile çocukların sosyal katılımını teşvik etmek için çeşitli hizmetler ve desteklerden oluşur.

OSB olan çocukların yüksek kaliteli erken müdahaleye erişimleri, gelişimlerinde ve performanslarında iyileşmeye yol açar. Araştırmalar erken müdahalenin OSB olan çocukların gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de Kullanılan Başlıca Erken Müdahale Programları

PCDI Programı:

PCDI programı, her yaş grubundan OSB olan bireye hizmet sunmaktadır. Her öğrencinin hedef becerilerini gösteren ayrıntılı bir bireysel planı vardır. Öğrencilerin gelişimini izlemek amacıyla tüm hedef davranışlara ilişkin olarak sürekli veri toplanmaktadır. Öğretmenler, kıdemli öğretmenlerce sürekli olarak yönlendirilmekte ve izlenmektedir. PCDI programının 1000’ den fazla amacın yer aldığı çok kapsamlı bir müfredatı vardır. Bu amaçlar; aritmetik, sanat, etkinlik çizelgeleri, toplum yaşamı, eşleme becerileri, yönerge izleme, etkinlikle meşgul olma, ifade edici dil, elle yazma, sağlık, ev yaşamı, klavye becerileri, serbest zaman etkinlikleri, para, devinsel taklit, müzik, beden eğitimi, akran etkileşimi, okuma, alıcı dil, fen bilgisi, öz bakım, sosyal beceriler, sosyal bilgiler, zaman, sözel taklit ve iş ve mesleki beceriler müfredat alanlarında yer almaktadır. Dünyada pek çok ülkede kullanılan PCDI Programı 2006 yılından beri Türkiye’de Tohum Otizm Vakfı Özel Eğitim Okulu’nda kullanılmakta ve OSB olan bireylere erken çocukluk, okul öncesi ve okul eğitimi ile destek eğitim hizmetleri sunulmaktadır.

Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı (ETEÇOM)

ETEÇOM, Gelişimsel ve İlişki Temelli Uygulama Modellerinden Yanıtlayıcı Öğretime (RT) dayalı bir erken çocukluk müdahale programıdır.

Çocuk gelişimi ve ebeveyn-çocuk gelişimi, ebeveynin yanıt vericiliği üzerine yıllardır yapılan çalışmalar temelinde ETEÇOM, ABD’de Prof. Gerald Mahoney ve Prof. James Mac Donald tarafından 2006 yılında program/müfredat haline getirilmiştir ve 2010 yılından beridir Prof. Dr. İbrahim H. Diken tarafından eğitimleri verilmektedir.

ETEÇOM gibi ilişki-temelli uygulamalar, birincil bakıcının (ebeveyn ya da uzman/egitimci) çocuk ile etkileşiminin niteliğini geliştirmeyi ve dolayısı ile çocuğun gelişimini (bilişsel, sosyal-duygusal ve iletişim) desteklemeyi hedeflemektedir.

Bu program birincil bakıcılara basit, pratik, uygulaması ve genellemesi kolay stratejileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Sıfır-altı yas arasındaki gelişimsel yetersizliği bulunan ya da gelişimi risk altında olan çocukların ebeveynlerine; çocuklarıyla etkileşim içinde oldukları günlük rutinler sırasında kullanabilecekleri ve yüksek düzeyde yanıtlayıcı ebeveynler olmalarına yardımcı olacak stratejiler içeren; temelinde ebeveyn-çocuk etkileşimini iyileştirmeye odaklanan bir erken çocukluk programıdır.

Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP)

OÇİDEP bir Erken ve Yoğun Davranışsal Eğitim (EYDE) programıdır. OÇİDEP, Lovaas yaklaşımı temel alınarak Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü’nde bir ekip tarafından geliştirilmiştir ve 2006 yılından beri Türkiye’de uygulanmaktadır. OÇİDEP’in içeriğinde taklit, eşleme ve sınıflama, alıcı dil becerileri, oyun becerileri, iletişim becerileri, ortak dikkat becerileri, tuvalet becerileri, el becerileri ile oyun arkadaşlığı eğitimi yer almaktadır. OÇİDEP’te kullanılan UDA’ya dayalı başlıca öğretim süreçleri ve teknikleri; ayrık denemelerle öğretim, fırsat öğretimi, PECS ve diğer görsel destekler, ayrımlı pekiştirme ile güdüsel işlemlerdir. OÇİDEP’in başlıca hedef kitlesi orta ve ileri derecede otizm özellikleri gösteren küçük yaşta OSB tanımlı çocuklardır.

ÖNERİLER

- Türkiye’de OSB olan çocuk ve ailesinin özellikleri ve ihtiyaçları çerçevesinde kullanılabilecek erken müdahale programı sayısı artırılmalıdır. Ancak, bunu yaparken mutlaka yeterli bilimsel dayanağa sahip olma koşulu aranmalıdır. Böylece her bir OSB olan çocuk ve ailesinin özellikleri ve ihtiyaçları çerçevesinde hizmet verebilecek kanıt-temelli farklı programlar hizmete sunulmalıdır.
- Türkiye’de hali hazırda OSB olan çocuklar için kullanılan kanıt-temelli erken müdahale programları yaygınlaştırılmalı ve kullanımı teşvik edilmelidir.
- Dünyada kullanılan ve Türkçeye çevrilerek etkililiği gösterilen erken müdahale programlarının yanı sıra Türkiye’ye özgü kanıt-temelli uygulamaları içeren erken müdahale programları da geliştirilmelidir.
- Erken müdahale programlarının OSB olan çocuklar ve aileleri üzerindeki etkilerini inceleyen daha fazla araştırma yapılmalı, proje yürütülmeli ve bunların sonuçları çerçevesinde erken müdahale programlarının kullanılması ve yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- Odaklanmış ve kapsamlı uygulamaların birbirleriyle kıyaslandığı karşılaştırmalı etkililik çalışmaları ve projeleri yapılmalıdır. En etkili uygulamalar belirlenerek uygulamada bunlara yer verilerek zaman ve ekonomik kayıpların önüne geçilmeli ve verimlilik artırılmalıdır.

KAYNAKÇA

https://tohumotizm.org.tr/wp-content/uploads/2020/05/Deg%CC%86erlendirme_ve_Gelisim_Raporlari_4-1.pdf
<https://oeaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/391/2018/05/EYDE-OCIDEP.pdf>
<https://www.etecom.org/>

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Çocuklarda Sosyal Beceri Öğretimi Yöntemleri

Münir ASLAN, Özel Eğitim Öğretmeni

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), bireyin sosyal etkileşim, iletişim ve davranış alanlarında zorluklar yaşamasına neden olan nörogelişimsel bir bozukluktur. OSB, farklı bireylerde farklı seviyelerde görülebilir; bu nedenle her bireyin ihtiyaçları da değişkendir. Otizmlili bireylerin en belirgin güçlüklerinden biri sosyal beceri eksiklikleridir. Sosyal beceriler, bireyin çevresiyle etkili ve uygun biçimde etkileşim kurmasını sağlar.

Sosyal Becerilerin Otizmdeki Yeri ve Önemi

Sosyal beceriler; selamlaşma, sıraya girme, göz teması kurma, empati gösterme, duygu tanıma ve uygun tepkiler verme gibi günlük yaşamın doğal bir parçasıdır. Otizmlili çocuklar bu alanlarda genellikle ya yetersiz kalır ya da bu becerileri uygun olmayan biçimlerde sergiler. Bu durum, çocukların sosyal izolasyon yaşamasına, arkadaş ilişkilerinde zorlanmalarına ve hatta davranış problemleri geliştirmelerine neden olabilir.

Sosyal Beceri Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

Sosyal Beceri Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

OSB'li bireylerin sosyal beceri kazanmalarına yardımcı olmak için çeşitli öğretim yöntemleri geliştirilmiştir. Bu yöntemler bireyin gelişim seviyesine, öğrenme tarzına ve ihtiyaçlarına göre belirlenmelidir. En sık kullanılan yöntemlerden bazıları şunlardır:

Sosyal Hikayeler

Carol Gray tarafından geliştirilen sosyal hikayeler, otizmlili çocuklara sosyal durumları anlamalarına ve bu durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmelerine yardımcı olmak için kullanılan kısa, yapılandırılmış metinlerdir. Örneğin; "Sınıfta el kaldırarak konuşmak" ya da "Bir arkadaşla nasıl selamlaşılır?" gibi durumlar hikayeleştirilerek öğretilir.

Video Modelleme

Bu yöntemde çocuk, uygun sosyal davranışların yer aldığı kısa videoları izler. İzlenen davranışların ardından çocuğun bu davranışları model alarak tekrar etmesi beklenir. Özellikle göz teması kurma, sıraya girme, selamlaşma gibi somut davranışların öğretiminde oldukça etkilidir.

Akran Destekli Öğretim

Bu yöntemde, gelişimsel olarak daha ileri düzeyde olan akranlar, OSB'li çocuklara rehberlik eder. Akranlar model olurken aynı zamanda sosyal etkileşimi doğal bir ortamda pekiştirir. Akran desteği, çocukların arkadaşlık ilişkilerini güçlendirmelerine de yardımcı olur.

Rol Yapma (Drama Temelli Öğretim)

Rol yapma etkinlikleri, çocukların sosyal durumları canlandırarak deneyimlemelerine olanak tanır. Bu yöntemle çocuklar, empati kurma, duygu tanıma ve karşılıklı konuşma gibi becerileri oyunlaştırarak öğrenir.

Doğrudan Öğretim

Bu yaklaşımda sosyal beceriler yapılandırılmış bir biçimde, adım adım öğretilir. Her bir beceri açıkça tanımlanır, örneklerle açıklanır ve tekrarlarla pekiştirilir. Doğrudan öğretim, genellikle küçük grup ya da bireysel oturumlar şeklinde uygulanır.

Öğretim Sürecinde Aile ve Öğretmenin Rolü

Sosyal beceri öğretiminde sadece uzmanların değil, öğretmen ve ailelerin de aktif rol oynaması gereklidir. Aileler, öğrenilen becerilerin ev ortamında pekişmesini sağlar; öğretmenler ise sınıf ortamında doğal etkileşim fırsatları yaratarak çocukların sosyal becerilerini uygulamaya koymalarını destekler. Öğretim süreci ne kadar çok ortama yayılırsa, becerilerin genellenmesi de o kadar başarılı olur.

KAYNAKÇA

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/716714/>

<https://www.meryemyerli.com.tr/otizmli-cocuklarda-sosyal-beceri-egitimi/>

<https://www.dilgem.com.tr/tr/makaleler/early-start-denver-model-esdm-genel-bakis/>

<https://silivriacelozelegitim.com/otizm-spektrum-bozuklugu-destek-egitim-programi/B>

“Farkındalıkla Kalın!”

İdil Rehberlik Ve Araştırma Merkezi

Telefon: 04865513323

E-Posta: idilramm@gmail.com

<https://idilram.meb.k12.tr/>

Adres: YENİ MAH. 131 SK. NO 1 İDİL / ŞIRNAK